СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ — РІК XXX. — Число 236. — Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 11. жовтня, 1922. — VOL. XXX. — No. 236. — Jersey City, N. J., Wednesday, October 11, 1922. — THREE CENTS

НАЙВИСШИЙ СУД СТОЇТЬ НА СВОЇМ В СПРАВІ ПОЗИВАННЯ ЮНІЙ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — Найвисший Суд Злучених Держав рішився нині відкинути просьбу майнерської юнії, щоби розглянути ще раз своє рішення в справі позивання робітничих юній за вчинки своїх членів.

Як відомо, в справі позву Коронадо Ковл Ко. проти робітничої юнії „Де Юнайтид Майн Веркерс оф Америка" Найвисший Суд був рішив, що такі позви можна вносити. Коли ж тепер просьба юнії лишилася без відповіди, то Суд приступить до розглянення позву позовника о мілїон долярів відшкодовання.

Рішенне Найвисшого Суду викликало було свого часу справдішню бурю протестів по цілих Злучених Державах.

ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ДАЄ ВСІ СВОЇ ФОНДИ НА РАТУНОК МАЛОЇ АЗІЇ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — Нині почалася тут конвенція американського Червоного Хреста, на котру приїхало коло 1,600 делегатів.

Найважнійшою подією нинішних нарад була заява виконавчого комітету організації, що мовляв він віддав всі свої фонди, які тепер виносять коло 20 мілїонів долярів, на ратунок потерпівшим через грецько-турецьку війну в Малій Азії.

Президент Гардинг в спеціяльнім листі до голови організації заявив свою згоду на акцію Червоного Хреста.

НИЗЬКА СМЕРТЕЛЬНІСТЬ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — Департамент торговлї подає до публичного відома висліди своїх послїдних обчислень населення Злучених Держав, з яких виходить, що за послїдний рік, котрий скінчився дня 31. липня 1922. року в Злучених Державах вмерло пересічно менче людий на кожду тисячку, як передтим за ввесь час, як довго федеральний уряд робив подібні обчислення.

В тім році мерло 117 осіб на кождих 10,000 душ, тоді як попередного року мерло як 131.

ЗАВОРУШЕННЯ НА КУБІ

ГАВАНА, 9. жовтня. — В Гаванабеї вибухли в неділю поважні політичні заворушення.

Наслідком несупокою особистий представник президента Гардинга на Кубі, генерал Кравдер, постановив остати на далї на острові. Досі в заворушеннях погибли дві особи. Причиною заворушень є завзята виборча боротьба межи партіями.

НЕ БУДУТЬ ТОРГУВАТИ ГОРІВКОЮ НА АМЕРИКАНСЬКИХ КОРАБЛЯХ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — Голова Федеральної Корабельної Ради повідомив всі американські кораблі, плаваючі тепер на повнім морю, щоби вони сейчас перестали продавати горівку та другі алькогольні напитки.

Се зарядження стоїть в звязи з недавним рішеннем федеральних властий у Вашінгтоні виконувати строго постанови прогибіційного закона.

ЗБОРИ КОМІСІЇ ПРЕТЕНСІЙ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — В канцелярії секретаря стейту Гюза відбулося нині перше засїдання еміщаної американсько-німецької комісії, котра має на ціли вирішити взаїмні претенсії межи Злученими Державами та Німеччиною.

Засїдання було лишень формальне. Німеччину представляв др. Ганс Е. Рісер, другий секретар німецької амбасади в Вашінгтоні. Голова німецької комісії, котрим іменовано Кісельбаха, ще навіть не виїхав з Німеччини.

ЮНІЯ ПОЗИВАЄ ЮНІЮ

ГЕЙВЕРГИЛ, Месечузетс, 9. жовтня. — Юнія „Бут енд Шу Веркерс Юніон" внесла до суду просьбу о видання судової заборони проти конкуренційної юнії „Шу Веркерс Протектив Юніон" мішатися до її існуючих та будучих членів.

В другій просьбі до того самого суду та сама юнія просить суд заборонити підприємству „Траіенгел Ко." нарушувати свою умову з юнією.

УРЯД ГРОЗИТЬ РІШУЧИМИ ЗАРЯДЖЕННЯМИ В СПРАВІ ВУГЛЯ

ВАШІНГТОН, 9. жовтня. — Цілий ряд підприємств віднісся до федерального уряду розділу вугля з просьбою, щоби він своїм впливом вистарався, аби вуглеві фірми достарчали вугіль точнійше, як се робиться досі.

У відповідь на сі просьби уряд розділу вугля заявив вуглевим підприємствам, що на случай, як вони не поправлять служби з власної волі, федеральний уряд буде примушений взятися до більше рішучих кроків, а в разі потреби навіть взяти в свій заряд розділ та перевіз вугля.

ВЖЕ ДОХОДЯТЬ ДО ВЕЛИКИХ ПТИЦЬ

СИНСИНАТІ, Огайо, 9. жовтня. — Федеральна лава присяжних суддів постановила тут зробити перший крок в обжалованню урядників великої броварні.

Обжаловано трох урядників бровару Шалера та передано їх судови за переступлення прогибіційного закона. Мали вони виробляти напитки, в котрих було більше алькоголю, як дозволяє закон.

Урядники бровару Шалера є першими броварниками, поставленими на суд за переступлення конституційної поправки про прогибіцію.

ВИБОРЧИЙ КЛИЧ КАНДИДАТА НА СЕНАТОРА.

Кандидатом на федерального секретаря зі стейту Ню Джерзі виступає губернатор сього стейту Едвордс. До виборчої кампанії йде він з кличем: „Сухий як Атлянтійський Океан". Очивидно, се значить, що кандидат хоче повного скасування прогибіції.

ЦІКАВИЙ ПРИСУД.

Перед міським суддею в Шікаго ставав оногді один О'Даналд, президент перевозової спілки, обжалований за накладанне за великих тягарів на вози, тягнені його кіньми. Суддя засудив підсудимого на прочитанне повісти „Чорна Красавиця", в котрій „героєм" виступає кінь.

„БОГАЧІ БЕЗ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ".

З Бостону виїхав оногді до Англії один американський богач, Джордж Бравн на імя. Всідаючи на корабель, заявив він про причину свого виїзду, що покидає Америку та перебирається в Англію тому, що він хоче товаришувати з богатими, а інтелігентними людьми. На його думку, таких людий в Америці нема, бо тут всі богачі не мають інтелігенції. Казав він, що найінтелігентнійша верства в Злучених Державах се середна кляса, котра кождого дня бореться, щоби „повязати до купи кінці".

КРОВАВА СТРІЛЯНИНА МЕЖИ ПОЛІЦІЄЮ ТА АВТОМОБІЛЕВИМИ ЗЛОДІЯМИ.

В Кейп Джірардо, в стейті Меаурe, прийшов до хати одного Вилефорда начальник поліції Гатсон та полісмен Вікгем, щоби арештувати його за крадіж авта. Як лишень полісмени отворили двері хати, Вилефорд почав до них стріляти. Гатсон впав зараз по перших вистрілах, а Вікгем почав відстрілюватися. Він незадово поклав трупом злодія, але той до того часу вспів ще не хотячи пострілити власну сестру, що на час стріляниниі навинулася на дорогу куль.

ПІДВИСШИЛИ ЗАПЛАТУ.

Зелізниця Лігай Веалї оголосила минувшої неділі, що з днем 1. жовтня вона заряджує на секціях Маганой та Гейзелтон нову заплату для своїх механіків, котрі будуть на будуче діставати по 2 до 6 центів більше на годину, як вони діставали досі.

ІГЛА ПЕРЕЙШЛА З МАТЕРИ В ДИТИНУ

Три роки тому дівчина Етель Фрінк, Стактон, Кал., проликнула маленьку іглу. Два місяці опісля вона вийшла заміж і в нормальному часі породила дочку. Пару днів тому дитина почала безнастанно плакати і натирати руку. Покликаний лікар доглянув в руці кусень так званого „дикого мяса", а в ньому іглу.

МАВ 21 ЖІНОК.

В Фенікс, Арізона, найдено в рові трупа Гая Дерніера, при якому найдено нотатку, повну записок. Нотатка виказує, що Дерніер був жонатий з 21 женщиною, а до 22-гої вже залицявся. Так як в записках є подані імена і адреси усіх тих женщин, то виказуєсь, що многі з них були богаті і визначні в товариських кругах. Дерніер позаписував собі точно, де, коли які зносини він мав з кождою, подаючи також скільки кожда з них дала йому грошей. Суми бували ріжні і доходили до 600 долярів одноразових датків.

УКРАЇНСЬКЕ ВІЧЕ В МАЛІЙ КАНАДІЙСЬКІЙ ГРОМАДІ.

Дня 27-го вересня с. р. відбув др. Осип Назарук віче в справі Позички Національної Оборони в передмістю Винипегу на Елмвуд в читальни Просвіти. Старшина читальні привитала його незвичайно сердечно. Промова представника Галицького Уряду тривала 1 дину. Присутні зложили 145 долярів готівки, а 200 долярів в заявах. Разом 345 долярів на позичку, щоби боронити Галичину перед ляхами.

ЗАБОРОНЯЮТЬ ПРОФЕСОРАМ ЖЕНИТИСЬ.

Ректор університету „Нортвестерн" (Івенстон, Іnд). видав обіжник до всіх інтересованих, що сей університет не буде затруднити тих жонатих професорів, котрі не осягнули ще докторського степеня.

Ректор каже, що платня університетських професорів не вистарчає їм на відповідне удержання родини і тому жінки многих професорів мусять працювати по склепах, аби злучити кінці. Муж, обвантажений довгами і клопотанням удержати родину за бідну платню 1.600 долярів річно, не може віддати своїх умових сил учительському званню, і тому його педагогічна вартість меньшає.

„Я взагалі — каже ректор — є проти подружа тих мущин, що хочуть зробити учителювання своєю професією. В найгіршому случаю акт подружа повинен бути відложений до часу осягнення докторського титулу, коли дістануть більшу платню, зможуть удержати свої родини і весь свій час та ум віддати своїм обовязкам".

Тойсам ректор був жонатий, коли в 1905 році прийшов до того університету учителювати за 800 долярів річної платні.

„ГОВМБРУ" В ТЮРМІ.

Вязнична сторожа стейтової тюрми в повіті Магонінг, в стейті Огайо, відкрила кілька днів тому, що вязники були запиті. Розведене зараз слїдство та трус, по цілій тюрмі, але се покищо нічого безсаконного не відкрили. Аж по двох днях один з вязничних сторожів доглянув, звіки в тюрму береться горівка. Показалося, що се була самогонка, правдива „говмбру", зроблена самими вязнями. Робили вони її з повил, котрі вони діставали при обіді, а котрих вони не їли, але ощаджували та збирали, в цебер, захований в одній келії. Додавши води, вони робили з повил домашню горівку, якою опісля частували всіх спільників заговору.

Сторожі забрали „самогонку" та цебер, і вже більше повил вязням їсти не дають.

ВІДЛОЖЕННЄ АЛІЯНТСЬКО-ТУРЕЦЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ В МАЛІЙ АЗІЇ

ЦАРГОРОД (Константинополь), столиця Туреччини, 9. жовтня. — Наради конференції в Мудані, в Малій Азії, знова відложено, аби турецькі делегати могли удатись до Анґори (тимчасової турецької столиці в Малій Азії) і порозумітися з правительством Мустафи Кемала паші у справі аліянтських предложень Туреччині.

ХОТЯТЬ ПОВАЛИТИ ЛОЙДА ДЖОРДЖА

ЛОНДОН, 9. жовтня. — Тутешні газети ворожі премієрови Лойдови Джорджеви виступають проти його міжнародньої політики і заповідають, що його противники пробуватимуть небаром повалити його зі становища премієра.

КАЖЕ, ЩО НІМЦІ ЗАРОБИЛИ НА ВИМІНІ 4 РАЗИ ТІЛЬКО, ЩО ЗАПЛАТИЛИ

ПАРИЖ, 10. жовтня. — Тутешний дневник „Матен" нині містить статтю Стефана Льозанна, в якій він пише, що Німці заробили на виміні своїх паперових марок в Америці і в аліянтських державах 1 мілїярд (білїон) долярів, то є 20 мілїярдів французьких паперових франків, то значить 4 рази більше аніж вони заплатили аліянтам воєнного відшкодовання.

Він називає німецького мінїстра фінансів рабівником.

НІМЕЦЬКА МАРКА ЩЕ ПАДЕ

БЕРЛИН, 9. жовтня. — На тутешньому біржевому ринку нині нотовано 2,600 німецьких марок за 1 американського доляра.

ЧЕХИ ЗЛОВИЛИ ДВОХ ВІЙСКОВИХ ШПІОНІВ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 9. жовтня. — Чесько-словацькі військові власти викрили серед своєї армії двох шпигунів, котрі стояли на службі мадярського уряду і викрадали для нього тайні воєнні пляни. Сами шпіонами є офіцири Новаковський і Швабе.

ХОЛЕРА В ЯПОНІЇ

ТОКІО, столиця Японії, 9. жовтня. — Японське правительство запорядило докладні оглядини всіх пасажирів, що вибираються в дорогу до Америки, ізза холери, яка шириться в сьому краю.

КАЙЗЕР ЖЕНИТЬСЯ

ДОРН, Голяндія, 9. жовтня. — Вінчанне бувшого німецького цісаря буде дня 5. падолиста в каплиці його палати в Дорн. Звінчає його з княгинею Райс, німецький священик др. Фоґель з Потсдам, коло Берлина.

ТРАКІЙЦІ ПРОСЯТЬ АМЕРИКУ О ОХОРОНУ ПЕРЕД ТУРКАМИ

АТЕНИ, столиця Греції, 7. жовтня. — Двайцять вісім послів з Тракії у грецькому парляменті, вислало каблеграм до Вашінгтону до президента Гардинга і до Конгресу, в яких просять, аби ужили свого впливу для охорони грецького, вірменського та іншого християнського населення в Східній Тракії, на випадок, якщоб Греки опорожнили сей край.

БУВШИЙ КОРОЛЬ КОНСТАНТИН НА СИЦИЛІЇ

ПАЛЕРМО, Сицилія, Італія, 6. жовтня. — Нині приїхав сюди кораблем Патріс бувший грецький король Константин з родиною.

Він привіз зі собою 225 пакунків, між якими була й огнетривала каса, де поміщено дорогі камінї і 5,000 фунтів стерлингів ($25,000) в золоті, які одержав яко останню пейду.

Він останеться на Сицилії, як лише найде мешкання.

СПРАВА ОБОВЯЗКОВОЇ ВІЙСКОВОЇ СЛУЖБИ В ІРЛЯНДІЇ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 9. жовтня. — Головний командант ірляндської армії Ричард Молкагі заявився у своїй промові за введенням обовязкової військової служби в Ірляндії.

МОСКОВСЬКІ БОЛЬШЕВИКИ ПРОДАЮТЬ УКРАЇНСЬКІ СКАРБИ ЗАГРАНИЧНИМ КАПІТАЛІСТАМ

БЕРЛІН, 8. жовтня. — Тутешний большевицький представник М. Новаковський з англійським полковником Гейном заключив торговельну умову, на основі якої він віддає нафтові поля на Україні в руки британського синдикату Габбин.

ВЖЕ Є АЖ ТРИ ПРАВОСЛАВЯ В МОСКВІ

МОСКВА, столиця Московщини, 8. жовтня. — Ізза боротьби серед провідників православної церкви та ізза вмішування до неї большевицького „уряду", розбилась вона в останньому часі на три части, а радше на три окремі церкви.

За підмогою большевицького „уряду" повстала недавно нова православна церков під назвою „ЖИВА ЦЕРКОВ" під проводом нового митрополита Антонія, яка стару православну церков назвала „МЕРТВОЮ ЦЕРКВОЮ".

Одначе Антоній небаром покинув большевицьку „живу церков", а заложив собі третю під назвою „ЦЕРКОВ ВІДРОДЖЕННЯ".

В нових „церквах відродження" правлять богослуження в МОСКОВСЬКІЙ МОВІ, а замість хору співає ціла церква.

Москалі тепер не знають, до котрої церкви їм належати і ходять від церкви до церкви, щоби пізнати котра для них найліпша.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign ond Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

АЛІЯНТСЬКА НАЙВИСША РАДА ПРОТИ ПОЛЬСЬКОЇ „АВТОНОМІЇ" ДЛЯ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ І ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ВИБОРІВ

Віденський німецький дневник „Вінер Морґенцайтунґ" доносить з Парижа, що аліянтська Найвисша Рада не взяла під наради предложеного їй польським правительством проекту автономії для Східної Галичини. Зате Найвисша Рада уповажнила Раду Амбасадорів приготовити власний проект у справі розвязки сього питання.

Розписаннє виборів до „сейму" і „сенату" у Східній Галичині мало зробити прикре вражіннє у французьких міродатних кругах. Пороблено вже заходи, щоб дати Польщі приятельську раду здержатись від виборів у Східній Галичині, про котрої територіяльну будуччину не принято ще оконечного рішення. В противному разі сиґнатарні держави мирового версайського договору мусіти-муть не признати переведених виборів у Східній Галичині.

УКРАЇНЦІ ЯК ЛЮДИ.

Під таким заголовком нюйорський дневник „Ґловб" приніс з приводу першого виступу Українського Національного Хору таку статтю:

„Джордж Кріл признався, що як президент Вилсон зробив його головою комітету для інформовання публики, він думав, що Україна се музичний інструмент; і відай більшість його земляків, як що вони мали якінебудь погляди на справу, була того самого переконання. І ось в минувший четвер Салю Карнеґі (в Ню Йорку) наповнила вигідна, святочно вбрана американська публика, і слухала, як Український Національний Хор демонстрував, що думка Кріла більше або менше відповідає правді. Одіті в хлопські строї з красками: огненою червоною, зеленою, синьою, жовтою, білою та помаранчевою, хористи справді виглядали так небувало й невидано, як рідкі цвіти з тропічних нетрів; але зате їх згармонізований спів відзначався такою гармонійностю, яка їх сейчас ставить в незнаючу віку, пола ні народа катеґорію мистецтва, навіть мимо сього, що їх наскрізь ориґінальна вистава має коріння запущене глибоко в землю рідного краю.

„Не одну вже книжку написано про те, якто всі люди інстинктовно ненавидять та бояться чужинця, а передусім чужинців, що приходять до нас здалека. Таке чувство обхопило Злучені Держави по закінченню війни, і воно ще і досі не перевелося. Всеж таки одна хвилина дійсного зіткнення зі справдішним, живим чужинцем вистарчає, щоби розбити се упередженнє. Для більшости Американців нема в світі країни, яка булаби дальше положена від України, мало є народних строїв, які виглядалиби так по чужинецьки, як сей вибух кольорів на українських народних строях, що нагадує стовпи перед американськими голярнями. Але всеж таки заким ще хор заспівав шість пісень, кождий міг побачити сущну схожість межи чужинцями та Американцями. Хоч вони співали голосами чудно виправлених ангелів, під кождим инчим зглядом вони були пересадженою новоанґлійською школою співу, чи церковним хором, чи університетським клюбом десь з Аризони. Все було в тому Хорі, що буває в сих послідних...

„Якби так народи землі відкрили та памятали на завсігди, що чужинці є просто людьми, то й війни не булоби так легко починати."

КАЦАПИ БОЯТЬСЯ УКРАЇНЦІВ НА ПІДКАРПАТСЬКІЙ (УГОРСЬКІЙ) РУСИ.

Москвофільська ґазета „Русская Земля", яка виходить в Ужгороді, у виданню з 17. вересня с. р., плаче над тим, що Українці зовойовують цілу Підкарпатську Русь.

Вони — пише ся ґазета — загніздились надобре на нашій землі. Вони займають усі виднійші місця в школах і в ріжних урядах, випихаючи й відбираючи (?) хліб карпаторуським автохтонам. Вони окупували і взяли у свій монополь не тільки шкільну справу, але й кооперацію, відки викидають (?) руських автохтонів. Вони взяли у свої руки товариство інвалідів „Надія". Вони лізуть і в асекураційні товариства. Вони стараються захопити й почасти вже захопили „Підкарпатський Банк", сільські кооперативи, театр, культурно-освітне товариство „Просвіта" і т. д. Дальше „Русская Земля" пише дослівно: „Ні словакізація ні чехізація ні мадяризация не є такі небезпечні для нашого народу, як саме українізація. ЗА ТИСЯЧУ ЛІТ МАДЯРСЬКОЇ НЕВОЛІ НАШ НАРІД ЛИШИВСЯ ВСЕ ТАКИ „РУССКИМ", АЛЕ ПІД ВПЛИВОМ УКРАЇНСЬКОЇ ОТРУЇ МОЖЕ ЗА КІЛЬКА ЛІТ СТРАТИТИ СВОЄ НАЦІОНАЛЬНЕ ОБЛЕЧЕ".

Подібно пише також пряшівська москвофільська ґазета „Русь" (з 10. вересня с. р.), ужгородський „Карпаторусскій Вѣстник" (з 2. м. м.) і „Народна Школа" (з 1. м. м. с. р.).

Наші кацапи, якби не були кацапи але розумні люди, то пізнали би дійсну правду зі своїх слів, які вони написали.

Вони зрозуміли би, що як українська мова може зробити за кілька літ се, чого мадярська не могла зробити за 1000 літ, то се показує найліпше, що та мова є рідною мовою, і вони держались би своєї рідної мови, а не літали до Москви позичати собі мови московської.

Один з міліонів ляхо-татарських розбоїв в нашому краю.

Львівський український дневник „Діло" містить отсю допись з Городенки:

Дня 10-го вересня с. р. відбулось у Вербівцях, городенського повіту, віче з нагоди розписаних до варшавського „сейму" виборів. На вічу ухвалено однозгідні резолюції щодо здержання від виборів, щодо протесту і щодо університету.

По вічу польська поліція в Городенці заарештувала в місті Городенці промовця з того віча **Павла Паньчука,** студента прав поводилася з ним ось в який спосіб:

Командант поліції Ясевіч **переслухував його відносно інкрімінованих переступств. обдертого до нага з одіння і з білля.**

Демчук цілком нагий без сорочки і низшого білля зі зложеними вхрест руками на грудях стояв просто лиця звернений до команданта. По одній і по другій його стороні стояли функціонарі місцевої поліції з карабінами. В такій позиції і зовсім нагий Демчук був змушений зізнати протокол.

Весь час командант Ясевіч серед крику накидався на арештованого, а щоби вимусити на ньому зізнання, прикладав баґнет до груди, грозив пробиттєм.

• • •

Арештованому **подерто по заарештованню сорочку серед насильного обнажування.** Також вживали функціонарі поліції всяких образливих висловів.

У второк, дня 12-го вересня закувала поліція його руки в ланцюхи і так провадила пішки на загальний позор від будинку поліції на зелізничий дворець.

В промові і поза нею не допустився арештований ніякого карного вчинку.

Зроблено карні донесення до прокуратури і до всіх надпорядкованих властий.

В повіті є велике розгорячкованнє ізза нечуваного надужиття.

Подібні події, які є впрочім звісні з цілої історії польського панования на українських землях, є неймовірні в цивілізованому світі, серед народів культурних.

Подібно поступали дикі Турки в Малій Аззії з Вірменами, або дикі московські большевики на Україні і в других нападених ними чужинецьких краях, а треті се дикі ляхи, се ті звірюки, що безчесно себе оголошують перед світом за культурних людий.

З отими звірюками мусить український нарід вести тяжку боротьбу, поки не зведе остаточної розправи, і поки їх не зломить, і не змусить приучуватись ставати людьми межи людьми.

З отими звірюками веде нині наш старий край кроваву боротьбу, яка щораз то більшим палає полумінем.

Ніхто у світі тої крови і того пожару немов і не бачить, але ми, рідні діти тої кровавої спаленої Галицької Землі чейже бачимо і серцем чуємо все те, що там нині твориться.

Подаймо-ж руку братови і сестрі, що бореться з ляцькими звірюками!

Підіпрім грошем і гомінким протестом наш старий край!

НЕ ЖДІМ! БО БОРОТЬБА В ГАЛИЦЬКІЙ УКРАЇНІ НЕ ЖДЕ! ВСІ УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ В АМЕРИЦІ НЕХАЙ СЕЙЧАС ЗБЕРУТЬСЯ НА РАДУ І ПРИЄДНАЮТЬСЯ ДО СЕЇ БОРОТЬБИ СВОЄЮ ЖЕРТВОЮ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ!

ОЛЕКСАНДЕР КОШИЦЬ

родився 30. серпня 1875. року в селі Тарасівці, звенигородського повіту, київської губернії. Се той самий звенигородський повіт, де Тарас Шевченко, як сам розказує у своїх „Гайдамаках", босими блукав ногами, шукаючи людий, щоб його грамоти навчили. Се та сама Тарасівка, де він в пяного дяка початків малярства учився. Се саме та сторона нашої славної України, де в минувшині розгривались великі події, де зароджувалось козацтво, звідки полки козацькі та загони гайдамацькі вилітали на бої з Ляхами. Се земля напоєна кровю своїх і ворогів, дихаюча до сегодня живими традиціями боротьби з наїзниками, а рівночасно чарівна своїм українським пейсажем. Тут лежать ті українські села над ставками, оспівані нашим кобзарем, тут є колиска української пісні, українського козака та тропака, тут найбільш буйне українське парубоцтво, ту найкраще українське дівоцтво. З отсеї землі, дихаючої всіми чарами України, вийшов Олександер Кошець. Там він провів свої діточі літа; там впилась йому в душу ся українська мельодія, що веде його потім ціле життя і котрої він відданий усім серцем жрець-священослужитель.

Отець О. Кошиця, Антін, був священиком в Тарасівці і хотів виховати сина також на попа. Скінчивши сільську церковну школу, Олександер Кошиць пішов у духовну ґімназію, потім в духовну семинарію, а вкінци навіть в Духовну Академію у Київі, де вчились ті, що потім виповняли кадри висшого духовенства.

Та коли прийшло святитись, Ол. Кошиць застановився, роздумався та обібрав світське звання: пішов професорувати по ґімназіях. Зразу став учителем епархіяльної жіночої ґімназії в Ставрополі під Кавказом, а дальше лектором всесвітної історії в Висшому Педагогічному Інституті тамже, опісля професором історії при ґімназії в Тифлісі, столици Георгії, за Кавказом, а вкінци — вернувши на Україну — віддається в цілости тому, до чого його тягла вся його натура — музиці — та стає професором історії співу при київській семинарії.

Бувши ще 15-літним хлопцем, О. Кошиць став в рідній селі записувати народні пісні — себто не лиш їх словесний текст, але й мельодію їх. Серіозну працю музичного етнографа зачав він уже, ставши професором на Кавказі, де по дорученню тодішного міністра війни, славного Куропаткіна, його приділено яко „чиновника для особих доручень" до штабу наказного Отамана Кубанських Козаків з задачею списати козацькі пісні отсих Запорожських нащадків. Кошиць виконав сю задачу світло і з того часу датуєся його збірка понад 2,000 кубанських пісень, котрі в артистичнім обробленню Кошиця саме тепер друкуються накладом Оренштайна в Берліні. Кубанська Вистава дає йому за його заслуги золоту медалю.

Від професури історії музики в дух. семінарії в Київі Кошиць вже не покидає музичного поля, але навпаки віддаєсь йому в цілости. Він стає дириґентом хору студентів університету імени Володимира Великого в Київі та хору студенток жіночого університету ім. княгині Ольги, котрі під його управою стають найкращим хором не лиш на всю Україну, але і всю Росію. Він стає професором музичної консерваторії в Київі, дириґентом капелі славнозвісного укр. театру Миколи Садовського (того самого, що веде тепер укр. театр в Ужгороді), а вкінци 1916 дириґентом Київської Городської Опери.

По вибуху революції Кошиць з рамени Української Центральної Ради стає членом т. зв. Музично-Театральної Комісії, а коли за гетьмана сю комісію зорґанізовано в окреме міністерство штуки під знаменитою кермою І. Дорошенка, Кошиць стає головою музичного відділу сего міністерства. Коли Директорія рішила вислати в Европу „Українську Республиканську Капелю" з 80 людий, Кошиця обрано за її провідника, і в січни 1919 року він виїхав на сю мандрівку, котрої ще до сегодня не скінчив.

Під його проводом „У. Р. Капелля" очарувала не лиш музичний світ Европи, але і широкі круги европейської публики. Він поставив її на такій артистичній висоті, на якій не став доси ні оден хор в Европі. Українську народню пісню він вивів перед широкий світ в такій чарівній одежі, що ввесь світ очарувався нею і поклонився ґенієви української народної душі. „Укр. Респ. Капеля" в тракті своєї мандрівки розвязалась, хор змалів до половини, перестав бути державною інституцією та переорґанізувався в „Музичне товариство імени Леонтовича" (музика). Але артистична його вартість остала та сама, національна-ж ще й зросла. Овіяний тріюмфом побідного походу по Европі, хор сміливо йде здобувати холодну неспівучу Америку.

О. Кошиць перш за все **музичний етноґраф** висшого стилю, що не лиш збирає і записує народні мельодії, але також порядкує артистично, системізує науково то, що сам записав і що другі перед ним записали, та виводить скарби народної пісні перед широку публику з таким артистичним зрозуміннєм, що учить публику захоплюватись сими скарбами і розуміти їх. Він — значить — великий **дириґент і учитель** рівночасно. В тім він не лише продовжає діло свого великого учителя Миколи Лисенка, в котрого Музичній Школі під руководством професора Любомирського він студіював теорію композиції — але і значно поширює та поглибляє се, що почав Лисенко.

Коли мова про Кошиця, як дириґента, то мабуть европейська музика взагалі не мала більшого мистця від него. Він вміє зачарувати хор, засуґґестіонувати співаків, взяти в цілости в свої руки їх души і їх голоси та через них зачарувати так само всю публику. Найменша дрібничка виходить під його батутою з незрівнаним артизмом. Він сам видко переживає своєю вражливою душею артиста-музика те, що тони мельодії віддають, з незвичайною силою, вливає ту силу переживаня в хор і його спів та заставляє авдіторію переживати те саме. Недаром славний психіятр проф. Сікорський у Київі написав на основі продукцій Кошиця окрему наукову студію про „Висловлюваннє емоцій людської душі в музиці".

Кошиць — хоч ґеніяльний дириґент — пише сам мало власних композицій; всего чотири увертури на повну орхестру, скілька хорових та скілька сольових вокальних композицій. Але за те він жрець народньої музики — музики мас. Він поклоняєсь коллективній творчости, вважаючи її правдивим висловом народної души і правдивим висловом духа нації. Сю народню творчість він студіює та репродукує її на артистичній естраді. Вже як дириґент славного хору студентів у Київі, він виводить на естраду українські коляди, веснянки — разом з усіма іграми — та старі канти з XVII і XVIII століття, співані в старих укр. школах. Отсе є специяльність Кошиця. І треба сказати, що в своїм одушевленню для української **народної** творчости він не помилився. Тріюмфи його Капелі по цілій Европі є доказом — коли би такого було ще треба! Яке незрівнане артистичне богацтво лежить в укр. народній музичній творчости.

Навіть як композитор Кошиць послідує тій коллективній творчости многих одиниць і многих поколінь. Одною з найбільших праць Кошиця є „Українська Служба Божа", скомпонована ним саме на основі мельодій сільських дяків. Збирав їх Кошиць по Україні серед старих дяків, а значну часть переказав йому звісний учений і член Академії Орест Левицький. Отсю „Службу Божу", одинокий в сім роді твір церковної музики, видає тепер у Берліні фірма Оренштайна.

Олександер Кошиць сегодня в силі віку; йому 47 літ. Він доходить саме вершка розвитку його сил. Здоровля в него — дякувати Богу — кріпке і тому Україна може сподіватись, що він ще довгі літа послужить розвиткови її культури — на славу, собі самому і Матері-Україні.

В його подорожі по Америці ми бажаємо йому такого тріюмфу, який його стрічав у европейських столицях. Його тріюмф є нашим тріюмфом — тріюмфом укр. народу. Щасливаж дорога батькови Кошицю та славній Укр. Капелі — його товаришам і сподвижникам!

Л. Цегельський.

ALEXANDER KOSHETZ, CONDUCTOR-COMPOSER OF THE UKRAINIAN NATIONAL CHORUS.

ОЛЕКСАНДЕР КОШИЦЬ,
композитор і дириґент Українського Національного Хору.

НЕ ВИСОКО МУДРУЙ.

Не високо мудруй,
Але твердо держись,
А хто правду лама,
З тим ти сміло борись!

Не бажай ти умом
Понад світом кружить;
А скорійш завізьмись
В світі праведно жить.

Іван Франко.

З НАГОДИ ВИСТУПІВ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХОРУ.

(Надіслана стаття).

Перші виступи Хору в Ню Йорку та Филаделфії діждалися незвичайно прихильної критики музичних знатоків. Нема ні одної нюйорської ґазети, яка не писалаби найвисших похвал для української пісні, Українського Хору та дірігента Олександра Кошиця. В суботу дня 7. жовтня виступав Хор перед повним збором Професорів та студентів на університеті в Принстон, Н. Дж. і тут дістав бурю оплесків, яка тривала повних 15 мінут. Опісля професорський збір університету дав принятте в честь Хору. Сьогодня виступає Хор перед Єйл університетом в Ню Гейвен, Конн. Нема найменшого сумніву, що й другі університети забажають познакомитися з українською піснею. Се матиме величезне значіннє для нашої справи в будуччині.

Тому власне, що Хор сповняє так важну місію для нашої справи, треба конечно співділання цілої української іміґрації. Се мусить бути зроблене в дуже обережній формі. Найважнійша річ, щоб Українці, які приходять на концерти, поводилися як найкультурнійше. Добре єсть привитати Хор китицями цвітів та вінцями, однак рішучо треба здержатися від всяких окликів, а вже ніяк недопустиме булоби тупаннє ногами та свисти, на взір американських Джеків. Нюйорська преса сейчас напятнувала невмісне захованнє деяких одиниць в Карнеґі Гол. Деякі люде поскидали були тоді свитки (ковти), а се не допустиме в приличній концертовій галі, хочби була і така духота, як була дня 5. жовтня. Кождий Українець нехай сейчас зверне увагу тим сусідам, щоб вони памятали на відповідне поведенне.

Друга поміч — се інформованнє Американців, а головне преси про українську пісню. На жаль треба ствердити, що деякі музичні критики майже всіх ґазет пишуть про „російську музику та про „російську" пісню в звязи з виступами Українського Хору. Тут треба писати листи до редакції, щоб вона відріжнювала українські пісні співані Хором від російських пісень, співаних солістками, котрі до Хору цілком не належать, а виступають лише при нагоді виступів Хору ізза бизнесу імпресарія п. Рабінова. Коли дехто думає, що тут вина Комітету для привитання Хору, то помиляється, бо Комітет мав лише приняти Хор, а цілком не має права мішатися до концертів. Однак Комітет звернув увагу на невластиве розголошуваннє п. Рабінову і він поінформував своїх пресових агентів, щоби вони виразно відріжнювали українську музику від російської.

Найблизший концерт в Ню Йорку відбудеться в салі Гіподрому при 43 улиці та 6 Евні в неділю дня 15. жовтня о годині 3. пополудни. Попит за тікетами величезний. Хто з Українців з Ню Йорку або з околиці хоче прибути на концерт, нехай пришле сейчас гроші на тікети до Українського Бюра, 30 Іст Сема улиця в Ню Йорку. Чеки виписувати на імя Д-ра С. Демидчука. Ціна тікетів: $1.10, 1.65, 2.20, 2.75 разом з податком. Часть тікетів взяла в розпродаж адміністрація „Свободи", 83 Ґренд Стр., Джерзи Сіті, Н. Дж.

Ню Йорк, 9. жовтня, 1922.

Ч.

КОНЦЕРТ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ХОРУ В НЮ ЙОРКУ ДНЯ 5-го ЖОВТНЯ 1922.

Велика концертова саля в Карнеґі Гол в Ню Йорку виповнена — дослівно — по береги. Ні одного місця пустого. О годині 8. вечером, на чверть години перед початком концерту, яких 300 людий відійшло від каси з порожними руками. Всі місця були вже випродані.

Між публикою дві третини — Українці. Хоч ціни місць не дешеві та хоч — як звісно — Українці се головно робочі люде, але якже їм не бути, де виступає славна Укр. Капеля, якже їм не послухати рідної пісні, якже їм не бачити успіхів української пісні, українського хору? Тож засіли партер, поверхи та ґалерію густими лавами — мущини, жінки, молодіж. Пізнати їх по рисах лиць, по українських вусах, по сіяючих, вичікуючих очах. Чути кругом українську мову. Навіть дрібну дітвору привели: нехай малі слухають рідних мельодій, яких кругом себе звичайно не чують, нехай побачать українську ношу, якої ту не бачать, нехай видять славу свого українського роду, нехай мають що згадувати, аби, як підростуть, батьків та свого роду не стидались і не відрікались... Богато з публики, особливо ті, що сидять у перших рядах, держать китиці цвітів у руках. Видко — готовляться привитати „свій хор" і „свого Кошиця" цвітами.

Решта публики Москалі, Жиди, Американе тощо. Москалі прийшли почасти послухати своїх співачок — Слободську та Кошицеву—що співають також (окремо від Укр. Нац. Хору) того самого вечера, але таки переважно, щоби почути „красівиє малоросійскіє пєсні". Жиди — се „земляки" з Житомира, Бердичева, Бару, Луцька та Пинська. „Хахлацька" пісня пригадує їм рідні сторони, молодість, поетичну Україну. Хоч вони переважно чомусь то „русскіє", навіть більші „общероссы" як правдиві Москалі, але не московську а українську мельодію почуєте раз враз серед них, на „давн-тавн Іст Сайд" чи в Бруклині. Спитайтеж їх, що вони співають, так скажуть вам: „детс найс джюіш сонгс"... Аякже!

Одні родовиті Американе се холодна публика. Але читали афіші та рекляму по ґазетах, що виступить якийсь то „людський орґан". Тож йдуть подивитись на се диво. Що саме той „орґан" співає, се менше важне діло. Як він з артистичного боку се співає, також не цікаво всім. Але цікаво, що то за такий „орґан", як то диригент „грає на нім", які їх костюми? Зрештою — читали в реклямі — вся Европа хвалила сей хор під небеса. Видко, щось воно небувале! Треба й їм піти поглянути...

Точно 8. год. 15 мінут обома входами по обох боках естради виринули на естраду ряди мущин та жінок — всі в мальовничих укр. костюмах. Мущини в білих, вовняних свитках і вишиваних сорочках або в козацьких червоних жупанах з слуцькими поясами та сапянцями і жінки в прекрасних костюмах з Київщини та Полтавщини, в цвітистих спідницях та запасках, в гаптованих юпках, пречудово та пребогато вишитих сорочках, в коралях, стрічках, заквітчані як пави. Між ними видко й оден жіночий гуцульський костюм: фота, білошкіряний киптарик, темночервоний сартак на опашки, рукави вишиті густою гуцульською меріжкою.

Наче електрична іскра торкнула всю авдиторію. Зриваєсь буря оплесків і в міру, як хор виходить на естраду, ся буря росте в гураґан. Град китиць та цвітів посипався на сцену і застелив її. Ідуть мінути, а рокіт оплесків не слабіе. Ось хор уже стоїть мальовничими рядами— спереду жінки, за ними мущини. Усі гарні, типові Українці. Між костюмами в самій середині чорніє оден-одніський европейський вечірний фрак. Се проф. Тучапський, помічник дириґента. Він перед кождою точкою програми дає тон всім голосам рівночасно, акордовим камертоном. Буря оплесків не стихає. Аж ось зявляєсь з лівого входу у чорному фраку кремезний блондин, з широким чолом, сивими живими очима, та Шевченківськими здоровими вусами. Іде живо до дириґентського помосту і кланяєсь публиці, котрої оплески вже при першій його появі піднеслись до сили грому. Новий град цвітів посипався на сцену. Се Кошиць. Станув на своїм помості, обернувся лицем до хору, що в тій хвили наче завмер, і підняв руку в гору. Саля затихла наче за чарівним знаком. Тихо—здається чути віддих людий. З самої середини хору роздаєсь притишено акорд камертону— раз, двічи, тричі... Се, щоби голоси хопили свій тон. Кошиць підняв другу руку і з правого крила хору поплив мягкий тенор-барітоновий голос:

„Ой, зійшла зоря вечірова́я,
„Над Почаєвом стала...

Мягкий голос малює тишину українського вечера, переносить нас там, „на ясні зорі, на тихі води". Аж ось впадає тривожно увесь хор:

„Ой, виступає турецькеє війско
„Як та чорная хмара...

А лірник знов росказує нам дальше:

„Отець Залізо з келії вийшов
„Та слізьми умліває...

Дириґент підносить обі руки до небес і хор з криком розпуки молить-ридає:

„Ой, рятуй, рятуй Божая Мати,
„Манастир пропадає...

І знов лірник-артист росказує:

„Ой, вийшла, вийшла Божая Мати
„Та на хресті стала...

А хор з вибухом радісного тріюмфу оповіщує:

„...Кулі вертала, Турків вбивала,
„Манастир врятувала!"

І ось тенор-барітон кінчає моральною апострофою до слухачів, що — ввиджаєсь нам — так і кругом його обступили:

„А ми люде всі, христіяни,
„До Бога всі вдаряймось...

А хор, закидуючи „з церковна", доповідає:

„Матери Божій, Почаївськїй
„Поклон всі создаваймо!

Кошиць опускає обі руки і останний акорд, неначе гомін великої ліри, завмирає.

Хвиля тиші очарования, здивовання, якоїсь набожности — і нагло саля виповняєсь громом. Таких оплесків склепіннє Карнеґі Гол певне еще ніколи не відбивало. Сим разом били оплески усі: свої і чужі. Українська лірницька пісня очарувала всіх: своїх тому, бо своя, бо рідна, бо дорога серцю і промовляюча прямо до серця— чужих тим, що так артистична у своїм простім а так глибокім відданю трівоги, молитви, чуда, релігійного пієтизму та що так артистично виведено її. Тенор-барітон, п. Ординський, є безперечно лірником, що з усіх лірників мав і має найбільше коло слухачів. Та не в тім його видатність, а в сім, що співаючи з вимогами модерного артизму він рівночасно не затирає ні трохи лірницького характеру пісні.

А ось концерт іде дальше. За почаївською піснею слідує друга лірницька пісня про „Страшний Суд". Зачинає її тріо: тенор-барітон п. Ординський та два глибокі басисти, Корсуновський і Павловський. Поважне тріо росказує про останню годину,

„Єгда час приходить
„Треба помірати,
„Мирськеє богацтво
„Треба покидати...

а повний хор з криком трівоги впадає, малюючи жах Страшного Суду, то знов жіночі голоси мягко виспівують щастє раю праведників...

І знов буря оплесків признання та подиву.

Програма переходить на инше поле народної пісні — до колядок. Зачинає їх „Була вдовонька" в гармонізації самого Кошиця, а дальше йде „Ой, там за горою" в оброблену Леонтовича. Кожду стрічку колядки послідує приспів (рефрен). Українським слухачам пригадується рідне село, Різдво, колядки: сніг скрипить під ногами, чути голоси під вікном, колядники з „звіздою" та „вертепом" виводять колядку. Пливе, повторюючись, старо-старовинна мельодія, а рефрен неначе вибиває ідейний такт пісні, голосить людям свято.

З черги йдуть веснянки „Ягілова дочка", та „Ой, сивая зазуленька", а далі заколисна пісня „Ой, ходить сон коло вікон", звісна кождому з нас, бо кождому з нас її колись співали. Отсю заколисну пісню співала п-і Кухарська (контральт), а хор навівав враження дрімоти незрівнаним німим веденнєм акомпаніяменту. В дальших стрічках сеї пісні солістку (контральт) супроводжає опріч німого хору ще й окремий акомпанимент високого сопрана, ведений в найвисших тонах. Неначе дитина, що підспівує через сон за голосом матери або вітер, що посвистує у димарі. Ся точка програми зокрема викликала бурливі і довготріваючі оплески авдиторії.

Першу часть програми хору закінчила жартівлива щедрівка „Щедрик". Хор відходив з естради серед демонстративних оплесків усеї салі. В тій хвили на сцену подано величезний вінець з синьо-жовтими лентами та поставлено його соромливо з боку, під кулісами. Се був вінець від Комітету Обєднаних Укр. Товариств. Українська публика надіялась, що вінець сей вручать п. Кошицеви публично, на естраді, представники укр. інституцій, як се і годилося було. Се могло тільки піднести успіх хору. Але чомусь сю природну маніфестацію признання земляків для їх штуки залишено. А шкода і жаль. Думаємо, що п. Кошиць і його Капеля варті того, щоби їх пошанувати більше, чим других, нічим неориґінальних співаків чи співачок, та що не слід ховати під корець сего, що се **український** мистець і **українські** співаки виводять на сцену **українську** пісню та що **Українці** горді на них. Публика по концертових салях любить щирі емоції і щирий вислів почувань, а не любить вношення хитро-мудрої політики в штуку і в її оцінку. Бо чей якраз се є політика, коли дехто намагаєсь українство хору наче би то зменшити чи соромливо ховати. Се і несмачне, а навіть і неекономічне. Американе анґлійського, ґерманського або риманського походження, як зацікавлені хором, то саме тому, що він **український,** що то новина **для них,** а не ті солодкаві російські романсо, що то їм вже вухами ллються. Те саме з Жидами. А чей жменя Москалів не може мати ніякого впливу на касовий успіх п. імпрессарія. Навпаки: думаємо, що зневохота укр. публики може ту більше заважити.

Згадаю і вставленнє продукцій двох російських співачок в проґраму тих самих вечерів, де виступає Укр. Хор. Пані Слободськая та Кошиць співали звісні російські романси та оперові партії з російських опер з більшим або меншим успіхом (п-ні Слободська була очевидно не диспонована та не при голосі, а п-ні Кошиць, мимо того, що голос її вже не першої свіжости, вміла ним орудувати з досвідом довголітної артистки). Але обі рішучо співали за много і за довго — разом 20 точок! — що мучить публику, розбиває її увагу та не дає сконцентрувати вражінь на однім артистичнім переживанню. Висталоб було, щоби кожда з них заспівала по дві-три арії, не більше. Годі вимагати від публики, щоби, слухавши через дві години Глінку, Корсакова, Чайковського та Мусорґського, мала ще опісля досить свіжости мозку, щоби слухати знов з повним заінтересованнєм український хор.

На щастє, друга гасть програми п. Кошиця складалась з самих живих, прямо танкових пісень. Для укр. пубрики, зложеної майже з самих Галичан, Буковинців та Угорських Русинів, неаби якою приємною несподіванкою був перший пункт другої части програми „Верховино, світку ти наш...", в незрівнаній гармонізації Лисенка. „Ой піду я в лободу", „Ченчик, ченчик, ченчик ладний, на ченчику пас єдвабний", „На вулиці скрипка грає", „Дударику", „Я на опеньки ходила", сі живі, жаркі пісні в танковім темпі, віддані з чудесною бравурою та скінченою технікою — викликували раз-враз гучні оплески цілої салі. Малося вражіння, що — мимо вимучення російськими романсами — якраз чужа публика реаґує на сі скочні мельодії сильнійше, чим на колядкові або лірницькі. Деякі з сих пісень — ось хоч би отсе „цитьте!" — виведені з таким гумором, що викликували відрухи щирого сміху у слухачів.

Окрема згадка належиться гармонізації Леонтовича

„Ой пряду, пряду
„Спатоньки хочу.
„Ой, приклоню головоньку
„На білую постілоньку—
„Може я спічну".

Зразу самі тільки жіночі голоси ведуть журливо, наче хор сільських молодиць, отсю строфу, щоби в дальших строфах зробити місце то повному хорови то знов лиш мужеському, коли пісня росказує, як

„Свекруха (чи свекор) іде
„Як буря гуде",

або знов ще дальше мягкому, ніжному хорови жінок і тенорів, коли пісня каже:

„І мій милий йде
„Як голуб гуде:
„Ой спи мила, напрялася,
„За молода віддалася,
„Не виспалася.

Вся мелянхолія життя молодої жінки в домі, де свекруха злая, віддана у сій пісні, і проблески її щастя, коли її милий чоловік пожаліє її. Воно таке звичайне, таке людське. А як розвинув се перед очима наших душ Кошиць зі своїм хором? Скільки жури і втоми молодої жінки, бурчання свекрухи, гримання свекра та скільки солодкої розради молодого мужа віддало артистичне виведеннє сеї пісні — се зрозуміє лиш той, хто чув, як хор Кошиця співає її.

Так само знамените — хоч в іншім роді — було виведеннє „Кози", пісні, що співають хлопці, ходячи коло Різдва та Нового Року з „козою" по селі. Згадати ще годиться що сопранові соля в тужливій пісні „Ой, горе калині" співала п-ні Георгієвська вірно у манірі сільських жінок. Треба сказати, що хор Кошиця вмів нам дати артистичну непереможну ілюзію українського села. Де? В Карнеґі Гол, в Ню Йорку.

Була точно опівніч, коли замовкли останні звуки хору і він сходив з естради, супроводжений френестичними оплесками. Але Америка — Америкою. І опівніч — опівночию. Саля опорожнилась в мить та кожен ніс вражіння домів, щоби ранком зірватись до буденної праці. Поспіх — отсе американська девіза. А штука з поспіхом в парі не походжає. І стомлені духотою хористи пішли домів спочати, бо ранком о 10. годині вже відїздили до Філаделфії, де пополудни вже мали виступити з концертом. Поспіх, поспіх... Осьтак щодня буде їх концерт і що день дорога. Думаємо, що на тім мусить потерпіти стан хору і в інтересі успіхів хору належало би не перетяжувати співаків. Артисти се не фізичні ремісники ані не фонографи. Від стану їх нервів та духа зависить артистична висота їх продукцій.

Як цілість, хор є феноменальною появою. Він творить одну нерозривну цілість зі своїм ґеніяльним дириґентом. Сам Кошиць — артист Божого покликання. Вистане побачити його, як він дириґує, щоби зрозуміти його силу над хором і над публикою. Він суґґестіонує та неначе справді веде хор невидимим віжками, які держить у своїх пророчистих руках і ще більш пророчистих очах. Звичайно подивляєсь модуляцію форт та пян і модуляцію темпа в хорі Кошиця. Якийсь тупий критик в одній з нюйорських ґазет зробив натомість закид з сего. Я би сказав, що сила Кошиця і його хору лежить в колективній деклямації. Пяна, форта, зміна темпа, зміна голосів—все те лиш засоби сеї деклямації, кожда богатша о много від індивідуальної та неспівуючої тим, що оперує ще мельодією та добором ріжних голосів. Звичайний спів, як і звичайна деклямація, ділають — хоч ріжними шляхами — на емоційну уяву людини. Спів Кошицевого хору є комбінацією обох і тому ділає зі скріпленою силою.

Що до репертуару, то — думаємо — що належало було в него включити більше звісних чумацьких та козацьких пісень, які також незвісні чужинцям. Ми знаємо, що Кошиць любуєсь в щиро-народній пісни, а козацькі пісні вважаються часом не народними, але штучними. Вони — звичайно — богатші мельодією, більш цвітисті. Думаємо одначе, що хоч їх витворила одна кляса — козацька — а може навіть лиш самі специялісти-бандуристи, то однак музика їх наскрізь народня та стали вони власностию всеї народної маси. Є вони безперечно зразками висшої вже дещо творчости, чим звичайні сільські мельодії. Через те вони однак не стають менче народними. Шкода, що Кошиць не продукує їх. Вониж так характеристичні для нашої — сказатиб так — героїчної музики. Тим більше шкода, що серед його репертуару є і штучні річи: хочби „Верховина", „Гей, я козак з України", „Вассана" (Вахнянина) і т. д. Остання навіть неукраїнська, хоч наслідує змістом веснянку чи гагілку.

Мимоходом замітимо ту, що пояснення, подане в анґлійськім лібреті, виданім дуже старанно і в добрих перекладах п. Рабіновим, буцімто „Вассана" се богиня долі в укр. міґольоґії — невірне. „Вассана" се староіндійська богиня Весни. Вахнянин переносить її самовільно в український світ. Бувши довголітним і улюбленим учеником незабутнього Наталя Вахнянина, чоловіка великої інтеліґенції та бистрого ума, але й великої фантазії, сильного синтетика, але менше критичного дослідника, я мав нагоду чути нераз його виводи про Вассану-Весну, про „Галю" наших гагілок і „перші гулі" веснянок як старо-індійську „Гулі", про край „рахманів" як „край браґманів" і т. д. Але думаю, що тяжко було би науково се поперти. Ми маємо стільки гарного мітольоґічного матеріялу, що не треба нам аж видумувати його. Отсе лиш мимохідна увага задля „Вассани".

Хор поїхав, лишаючи світлий, незабутний спогад на ціле життя в нюйорських Українців. Дяка йому за се. Видко — і ми люде, коли в нас такий хор! А що співаки найліпше пісню розуміють, то я їм на дорогу заспіваю:

Гей, зацвіла Черемшина
З неї цвіток упав!
Гей, мандрують Капеляни
Бо їм мандер припав.

Гей, мандрують вже три роки,
Конець мандрів у Бога...
Сіють пісню по всім світі
Щаслива їм дорога!

Л. Цегельський.

THE UKRAINIAN NATIONAL CHORUS
WHOM EUROPEAN CRITICS REFERRED TO AS A "HUMAN SYMPHONY ORCHESTRA"
A "HUMAN PIPE ORGAN", "MOST DISCIPLINED STRING QUARTET."

УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОІНІАЛЬНИЙ ХОР.

МАКС РАБІНОВ,
імпресаріо Українського Національного Хору.

ХТО ПОМИЛОК ЛЯКАЄТЬСЯ.

Дурний, хто помилок лякаючись
Не сміє братися до діла —
Так як би я не їв, лякаючись,
Щоб кришка в голосницю не влетіла.

Іван Франко.

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

В. Р., Т., Па. — Ваша правда, що треба проснутися і забратися до роботи.

М. Ч., Ланкастер, Н. Й. — Не можемо поміщувати приватних просьб о запомоги, бо тоді мусілиб ми друкувати цілу „Свободу" тільки такими просьбами.

СПРАВА ВІДДАЧІ ЗЕМЕЛЬ УГОРСЬКІЙ РУСИ.

Проєкт прилучення Марамороського Сиготу до Підкарпатської Руси предложила міжнародня комісія для управильнення границь, як подає пражський „Час", Союзови Народів. Таким чином Підкарпатська Русь одержалаб важний культурний осередок, будинки бувшої столиці Мармарощини й зелізничу дорогу на просторі від Терезви до Бичкова, довгу на 60 км.

НОВІ ПОЛЬСЬКІ БАНКНОТИ ПО 10 ТИСЯЧ.

Польська державна каса позичкова випустила в обіг нові банкноти по 10 тисяч марок, друковані на папері з водяними

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МАКАДУ, ПА. Бр. Сош. св. Духа, від. 7 У. Н. Союза повідомляє, що місячний мітинґ відбудеться о 7. годині вечером в суботу дня 21. жовтня, в церковній гали на Вест Блейн стр. Проситься всіх членів прибути на мітинґ і вирівнати свої залеглости, бо в противнім разі будуть виключені. Неявившийся член заплатить кару 50 ц., а урядник 1 дол. — І. Коґут, предс.; П. Пухир, секр.

КОВТСВИЛ, ПА. Тов. Богд. Хмельницького, від. 248 У. Н. Союза повідомляє, що триквартальний мітинґ відбудеться в неділю, дня 15. жовтня о годині 1. пополудни в церковній гали при Чарлс улици. На порядку нарад буде справозданне урядників і инші важні справи до полагодження. Неявившийся член заплатить кару 1 дол., а урядник 2 дол. — Т. Бринґілевич, предс.; Й. Летнянчин, секр.

АКРОН, О. Братство Сош. св. Духа, від. 295 У. Н. Союза повідомляє своїх членів, що надзвичайний мітинґ відбудеться в сю суботу, т. є. 14-го с. м. о 7-ій годині вечер на церковній гали. Кождий член безварункови повинен явитись як оден, бо се важна справа, буде вибір делеґата на всеукр. зїзд до Філядельфії. Тому не відкидайтесь від так важного діла, бо се булаб ганьба для нас еслиб ми лишились на боці.— І. Гурин, предс.; Г. Мончак, секр.

36-37

ІРЛЯНДСЬКА БОРОТЬБА В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

Польська боївска гуляє!

В Камінці Струмиловій в ночі з 17. на 18. вересня польська боївка спалила приходські будинки, інвентар і збіже о. шамб. Цегельського. Коли люди взялись до ратовання, боївка з трох сторін обстрілювала приходство, унеможливлюючи ратунок.

Арештовання студентів.

В Мшані коло Львова арештовано українських студентів Михайла Козака і Осипа Сивенького.

В Буську арештовано студента Михайла Трача. Арештованого перевезено до Золочева.

В Золочеві сидить в тюрмі студент фільософії Олекса Хомин.

Підпал староства.

В Печеніжині невідома рука підложила огонь під будинок староства. Згоріла одна стіна і всі акти канцелярії шкільного інспекторату. В будинку найдено неекспльодовану бомбу.

Напад на польську учительку.

В Березові доконано нападу на школу. Невислідженi люди обстріляли мешканнє учительки-Польки Санойцівної, котра з переляку попала в нервовий розстрій. На її місце прислав інспектор Українку.

Ревізії в Сколю.

Благодатні наслідки знесення виїмкового стану відчуло вже українське населеннє міста Сколе. Дня 2. вересня с. р. перевела поліція цілий ряд домашніх ревізій в ріжних українських домах, а то у суд. стар. офіціяла Томи Благітки, у суд. офіціяла Івана Гребеняка, у секретарки філії тов. „Просвіта" Олі Сокачівної і у студ. прав Теодора Цоглі. Ревізії переводжено незвичайно старанно; поперекидано всі книжки й кореспонденцію, врешті у п. Івана Гребеняка забрано плян його власної хати, а у п. Теодора Цоглі спис української інтелігенції в повіті, зладжений для розсилання запрошень на уладжувані в Сколю аматорські вистави і забави, та формулярі ліст для складок на місцевий сирітський захист. При переводженню ревізій, які відбувались між 8. і 11. годиною вечером, органи поліції не виказались мимо жадання ніяким писемним наказом або порученнем.

Горять польські дідичі.

„Львівський польський дневник „Ґазета Цодзенна" доносить, що золочівський повіт стоїть під знаком терору з боку українських боївок. Дня 15. вересня підпалено 4 стирти збіжа на фільварку в Реклинці. Збіже згоріло, двір уратований. В Туринцях згоріло кілька стирт. В Деревні підпалено фільварок. Шкоди міліонові. Між Мостами і Жовквою знищено телеґрафічні дроти. В Яксманичах під Перемишлем підпалено фільварок князя Любомірського, при помочі льонтів і вибухових матеріялів. Ані один виновник не вислiджений.

Дальші підпали.

Львівська польська ґазета „Дзеннік Людови" з 18. вересня с. р. пише п. н. „Підпали":

„Підпали фільварків, стерт збіжа, та будинків, які є власностю польського населення у „Всходнєй Малопольсце" бувають з кождим днем частійші. Передостанньої ночі полито нафтою чи бензиною стирти сіна на фільварку станиславівського воєводи Юристовського у Куровицях під Тернополем. Згоріли стирти збіжа і сіна.

В Яксманичах, перемиського повіту, підпалено перед кількома днями стирти на фільварку Г. Любомірської; до підпалу вжито стрілецького пороху та запального шнурка. Пощастило зльокалізувати огонь.

Вчера звідомлено львівську поліцію, що в повіті Жовква горить збіжа на кількох фільварках.

З початком сього місяця спалено врожай і будинки двох кольоністів в Дернові б. Камінки Струмилової. В тійже околиці спалено забудівлі війта у Таданях і тоїсамої ночі підпалено в сьому селі двір, та слідуючої ночі підпалено стирти збіжа у сусіда общарника.

Пожежі з підпалів лютували в околицях Стрия і Журавна. Спалено будинок польської школи у Рибниках під Бережанами, згоріли двори або складене збіже в Золотій Слободі, в Козлові, Острові, Підгайчиках, Підлісках, Підбірцях, Ізидорівці, Болестрашинах, Неслухові; двічі були спроби спалити двір в Камінці Струмиловій.

Поліція твердить, що се саботажні вчинки, роблені з політичних причин. Одначе досі нікого не зловлено, що дає не дуже гарне свідоцтво меткости влади.

Кажуть теж, що треба шукати жерел того саботажу в Чехословаччині, Німеччині і Україні. Але се є здогади, не скріплені доказовим матеріялом".

„Дзеннік Людови" радить дідичам не ждати красшої „коньюнктури" на переднівку, бо „не важко передбачити, скільки залишиться стирт до переднівку".

Ляцька „самооборона".

Дня 17. вересня в салі польського „Сокола" у Львові відбулися збори М. С. О. („Мейска страж обивательска"). Предметом нарад була справа орґанізації самооборони супроти частих випадків замахів, підпалів і т. д. В резолюціях ухвалено: 1) покликати наново до життя „М. С. О." у Львові і на провінції; 2) закликати польське населеннє до самооборони; 3) остерегти українське населеннє, що „саботажі" викличуть жорстокий реванж; 4) домагатись від ржонду заведення у Східній Галичині наглих судів; 5) усунути всіх Українців із державних посад при залізницях і т. д.

„Ґазета Цодзенна" нотуючи ті резолюції, додає, що реванж може бути страшний і жорстокий. „Стережіться ви, що підпалюєте двори і фільварки!" З жалем нотує ся редакція факт, що досі ані одного виновника не удалось арештувати.

МОРЕ.

— Далеко море? Куди дійти до моря? — Оце перше наше питання по приїзді до Одеси.

—Просто Преображенською, на розі звернете на Рішелієвську, зійдете на Катериненську площу, а там уже й Миколаївський бульвар над морем.

Ідемо спішно. Широчезні вулиці з пишними палатами, вікна вистав повні золота, шовків, цвітів; городський сад із цвітучими живими килимами, масами розцвілих пахучих рож та кришталевими водограями. Ніщо нас не задержить по дорозі, все єство опанувала нетерпелива жадоба — побачити море.

Дорога спускаться злегка вниз. Свіжий подув вітру охолоджує жару День погідний, ясний, а небо таке чисте і голубе, якого у нас і не видати. Чим дальше сходимо в долину, тим більше, здається, того неба; в горі воно иначе зблідло, але в низу чудове, ярке, мов величезна плахта оксамитна блаваткої краски, усіяна шафірами, смараґдами, брилянтами, денеде біла хмарка чи перлина а все те якесь неспокійне, ніби незначно дрожить, рухається, неначе свавільні діти для іграшки безнастанно гойдають оксамитною скатертю та пересипають ті дорогі скарби з місця на місце. Якеж воно чудово синє, розкішне, блискуче! Сходимо на бульвари — ах, цеж не небо на долині — то море...

Тінисті алеї бульварів повні запаху цвітучих акацій. Гарні доціжки, живоплоти, штучні скелі — а далі двісті ступнів широких камінних сходів спускається до пристані Тисячі щоглів мов густий непроглядний ліс стріляють у гору, безліч пароплавів, яхтів, лодочок, усе купиться при березі неначе береже приступу до цих незмірних скарбів.

Стаємо в захваті і довго мовчки глядимо перед себе; чуємо, як той чудовий образ западає нам глибоко в душу, записується в ній незатертими красками. Якіб не були дальші наші враження — гарні чи погані, веселі чи сумні, то все таки там у глибині душі на самім її дні остане воно — безкрає, темне, гарне як сонна мрія море...

І не тільки наші очі воно так манить до себе; хто йде чи їде попри нього, кождого погляд тоне у ньому. Он на лавочці недалеко памятника Пушкіна молодий батюшка із цілою сімею, жінка, діти і нянька — всі дивляться на море. Старі військові інваліди з трудом волочать ноги за собою, але в очах їх зичливий привіт морю. Пониже за сосновим кущем нужденні бродяги розложили свій харч — між одним і другим вкушенням чорного хліба зір свій звертають на море. На краю муру стара, поморщена бабуся вивела погуляти панські любимиці-собаки, але від них погляд її змучених очей утікає заєдно до моря.

Майже пусті досі бульвари враз із заходом сонця починають оживлятись — ріжнородний люд заливаєдо ріжки, естраду займає військова музика, уставляють величезні інтрументи, розгортають на пультах ноти. Палочка капельмайстра дає знак і чудова музика огортає нас своїми мельодійними звуками мов мягкими білими крилами. А внизу вечірній вітрець захвилював морем — на шафіровий оксамит заходяче посипало своїми золото-червоними блисками. Мішаються шафіри, смараґди із топазами й рубінами, то наче западають у високий пух оксамиту, то знов, потрясені таємною рукою, виринають. Ізпоміж ліса щоглів та коминів помалу маєстатично виринає на блакітне поле величезний пароплав. Його кольосальний кадовб безцеремонно поре своїм дзьобом наші скарби, мішає їх, розтручує на всі боки, суне вперед, лишаючи по собі довгу, довгу срібнаву дорогу. Закітлувало довкола, гнівні занепокоєні хвилі все далі й далі одні другим шлють звістку про сміліcть корабля, який перервав їх свавільну іграшку. Та помалу гнів утихає — парохід чимскорше утікає, суне вперед, вже тільки облак білого диму на овиді значить шлях, який смілі моряки повели його в далеку дорогу.

Хвилі заспокоюються, але перервана забава не повторяється; помалу гаснуть блиски одні за другими, оксаміт темніє, переходить із голубого в ґранатовий, майже чорний — велетень хоче спочити.

Та на цю хвилю мабуть лиш і ожидано. Сотні ріжнобарвних електричних світел займаються скрізь по кароблях, човнах: великий маяк починає далеко на море кидати снопи червоного світла, яке стелиться на чорних водах крівавою дорогою. Напроти нього бліде світло зірок мерехтить немов крапельки роси на безмежному степу.

Довго в ніч глядимо на ці чуда...

Біля нас тисячна публика снується по бульварах; гомонять, здається, всі мови світа. Жінки в дорогих легких уборах, огорілі від морського вітру моряки, в живописних костюмах у високих баранкових шапках Черкеси, Турки й Араби в білих завоях, якась знатна муринська дама в гарному повозі усміхається зпід величезно білого капелюха — але все те, хоч інтересне й нове, не в силі відірвати на довше наших очей від величного, незрівнаного своєю красою моря...

Олена Кисілевська
(Галичанка).

А НЕ ЛІТАЙ ПОНАД ЧУЖІ ЗЕМЛІ!

Недавно уладили собі Поляки в Польщі і в Галичині рекордовий лет аероплянами. В леті брали участь польські пільоти, на лінії Львів Краків Познань Варшава. Два літаки улягли знищенню ще над Львовом, один розбився над Ярославом, другий літак упав над Городком а три літаки пропали десь по дорозі, так що досі нема вістки про них. Тільки двох летунів щасливо долетіло до Варшави., Прочі або згинули, або були ранені.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".